

ФОРМУВАННЯ ПРОЕКТИВНИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У статті розглянуто проблему формування проєктивних умінь майбутніх магістрів дошкільної освіти в процесі асистентської практики. У процесі аналізу педагогічної теорії і практики з'ясовано основні суперечки між суспільними потребами в підготовці фахівців спроможних бути конкурентноздатними в швидкоплинному інформаційному просторі. Використано досвід організації та проведення асистентської практики за авторською програмою. Розкрито формування проєктивних умінь у конкретних педагогічних ситуаціях у реальній професійно-педагогічній діяльності магістрів.

Ключові слова: проєктування, проєктивні вміння, змістові модулі, асистентська практика.

Вступ. Реалізація концептуальних ідей безперервної освіти особистості у дворівневих програмах і кваліфікаціях вищої освіти «бакалавр» – «магістр» актуалізує проблему підготовки конкурентноздатних фахівців. Зміст підготовки майбутніх магістрів пов'язано з майбутньою діяльністю; у процесі освіти передбачено вирішення конкретних професійних або наукових завдань.

Сучасна підготовка майбутніх педагогів, зокрема викладачів дошкільної педагогіки і психології має орієнтуватися на майбутнє, щоб по-справжньому сприяти прогресивному розвитку культури, освіти, суспільства. Оскільки студенти педагогічних спеціальностей вищих навчальних закладів увійдуть у професійну діяльність уже не в сучасний навчальний заклад, яким буде освітній простір тоді? Наскільки сучасні студенти будуть підготовлені до змін швидкоплинного інформаційного суспільства? Якими будуть діти у дошкільних навчальних закладах через 5 – 10 років?

Актуалізується функція педагогічної підтримки сучасного педагога. Батьки, суспільство покладають на нього очікування допомоги дітям, студентами у процесі адаптації до змін та впливу соціокультурного середовища, підготовки особистості до життя в майбутньому суспільстві.

У цьому контексті, зауважимо, що змінюється суспільна вимога до інших функцій вихователів дітей дошкільного віку. Догляд за дітьми у вимірі сьогодення є важливою функцією вихователя, але не єдиною. Все частіше запити на дошкільну освіту робить не лише держава, але й батьки. Вони хочуть, щоб вихователь вивчав індивідуальні особливості дітей і будував освітній процес відповідно до їх потреб, рівнів розвитку та інтересів. Зорієнтованість багатьох батьків на якісну дошкільну освіту (вивчення іноземних мов, занять спортом, залучення до різних видів творчої діяльності загострює проблему підготовки ефективного вихователя дітей дошкільного віку).

Загострилася суперечність між зростаючою потребою суспільства в творчій самодіяльній особистості й освітньою практикою підготовки фахівців;

неспроможністю підтримати та розвивати інтерес майбутніх педагогів до самоосвіти, саморозвитку, зупинити відтік молодих педагогів із закладів освіти і наявною практикою теоретичної та практичної підготовки майбутніх педагогів, магістрів дошкільної освіти, зокрема.

Формулювання цілей статті, постановка завдання. Проективні вміння вихователя, методиста дошкільного навчального закладу, керівника належать до практики розвивального процесу в дошкільному навчальному закладі. Врахування їх у процесі підготовки майбутніх викладачів педагогіки і психології є потребою як теорії, так і практики.

Практична підготовка в вищому навчальному закладі формує у студентів уміння використовувати наукові знання для вирішення професійних завдань; визначати цілі, мету, відбрати зміст і засоби його реалізації.

Асистентська практика є вищим етапом професійної підготовки майбутнього педагога з дошкільної освіти. У процесі практики студенти самостійно вирішують професійні завдання. Вони вчаться сприймати явища педагогічного процесу в вищому навчальному закладі, розуміти сутнісні особливості їх взаємозв'язків, визначають своє місце і роль в освітньому середовищі. Так, осмислення самостійних професійних дій може бути повним за умови засвоєння методологічних знань психолого-педагогічних дисциплін. Самостійний пошук вирішення проблемних завдань педагогічної практики істотно відображено в авторській програмі асистентської практики (Г. І. Іванюк).

Проблеми в діяльності вихователів дошкільних навчальних закладів також обумовлені недостатнім рівнем сформованості конструктивно-проективного компонента методологічної компетентності, без чого педагог не може моделювати ефективні педагогічні дії та технології. Загалом, процес професійної підготовки зорієнтований на розвиток цих умінь, посилення практичної складової підготовки магістрів. Допоможе їм долати труднощі та бути успішними.

Багаторічні спостереження та аналіз результатів педагогічних практик, педагогічний досвід свідчать про значні проблеми щодо підготовки студентів до практичної професійної діяльності. Багато студентів мають недостатньо розвинуті вміння і готовність до творчої діяльності. Майже всі студенти мають труднощі в процесі виконання завдань наукової, асистентської практик. Лише 5 – 6% студентів можуть формулювати мету, завдання та самостійно їх виконувати. Часто студенти почуваються розгубленими і не можуть чітко організувати особисту професійно-педагогічну діяльність. Вони не усвідомлюють цілісність педагогічного процесу, не вміють з'ясувати системотворчі чинники і сутність педагогічної системи. Тому часто-густо вони не розуміють істинних проблем, а бачать лише організаційні труднощі. Під час асистентської практики студенти пропонують цікаві форми аудиторної чи позааудиторної роботи, але мають труднощі з їх реалізацією. Насамперед, вони зумовлені несформованістю вмінь вирішувати проблему в цілому. Студенти частіше готові адаптуватися до ситуації ніж впливати на педагогічну ситуацію, перетворювати їх згідно з новими цілями і завданнями.

Таким чином, проблема практичної підготовки студентів до творчого вирішення педагогічних завдань залишається актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема підготовки майбутніх фахівців до науково-дослідної роботи в умовах трансформації вищої освіти України в контексті Болонського процесу є предметом вивчення М. Євтуха [2, с.15]; методологічні засади наукових досліджень С. Гончаренка [1, с.17-22]; принципи та особливості проектування освітніх середовищ В. Панов [6, с.204-207]; проектування виховного простору у вищій школі М. Радченко [7, с.151-155]; аксіологічні аспекти освітніх технологій Я. Нейтматов [5, с.185-188]; формування технологічних компетентностей учителів початкової школи Л. Коваль [4, с.34-37]; зміст конструктивно-проективного компоненту методологічної компетентності магістрів із дошкільної освіти Г. Іванюк [3, с.118].

Аналіз теоретичних джерел дає підстави для виокремлення актуалізації підготовки майбутніх магістрів дошкільної освіти до конструювання і проектування освітнього простору.

Виклад основного матеріалу. Оскільки освітній процес у вищій школі розкриває протиріччя між спрямованістю поглиблення знань із дисциплін гуманітарної, природничо-наукової та професійної підготовки та втраченого цілісного сприйняття світу. Це протиріччя проявляється у виокремленні окремих галузей знань, утратою зв'язків та ін.

На часі інтеграція знань, умінь, способів діяльності з різних педагогічних дисциплін. Реалізація принципу інтеграції сприятиме формуванню у студентів цілісного уявлення про майбутню професійно-педагогічну діяльність.

Аналіз навчального плану підготовки магістрів спеціальності «Дошкільне виховання» та навчальних програм свідчить про вагомий перелік педагогічних і психологічних дисциплін. Зокрема, «Методологія психолого-педагогічних дисциплін», «Педагогіка вищої школи», «Управління освітніми системами», «Актуальні проблеми дошкільної педагогіки», «Педагогічна іміджологія», «Практична психологія», «Психологія творчості», «Методика викладання педагогічних дисциплін», «Методика викладання психологічних дисциплін» тісно пов'язані між собою.

Як для педагогічної науки, так і практики характерною є структура діяльності, яка включає в себе конструктивний, організаційний, комунікативний і гностичний компоненти. Компоновка їх у науковій і практичній діяльності найчастіше є різною. Так, у діяльності викладача поряд із гностичними (здатність знайти в процесі пізнання нове, оригінальне вирішення проблеми); має значущість конструктивний компонент (мисленнєве моделювання педагогічного процесу). Для викладача вищого навчального закладу вирішальними є конструктивні вміння.

Об'єднання цих знань у систему допоможе студентам сприймати багатогранні аспекти навчально-виховного процесу: єдності навчання – виховання – розвитку; викладання і учіння; єдності змісту та процесуальних сторін навчання; науки та практики; отримання знань та їх застосування на практиці. Знання теорії цих взаємозв'язків допоможе викладачеві, вихователю

ІНДЗ конструювати та реалізовувати на практиці повноцінний навчально-виховний процес. Ставити та формулювати конкретизовану мету, відбирати зміст, засоби навчання здійснювати діагностику та оцінювати якості освітніх досягнень студентів.

Виникає питання: які проєктивні вміння необхідно розвивати в майбутніх магістрів? У програмах із педагогічних та психологічних дисциплін немає однозначної відповіді. Проєктивні вміння є інтегрованими педагогічними вміннями. Це сукупність практичних дій, що забезпечує системність практико-перетворювальної педагогічної діяльності. До них доцільно зарахувати такі: вміння прогнозувати розвиток особистості кожного студента; моделювати цілі, мету, завдання, засоби, організаційні форми, методи навчання, корекції, діагностики навчальних досягнень студентів.

Насамперед, студенти отримують навчальні комплекти: методичний посібник, робочу програму, навчально-методичну карту, змістові модулі, завдання для самостійної роботи, ІНДЗ, методичні рекомендації щодо виконання педагогічних завдань: проєктування лекцій, семінарських і практичних завдань, психолого-педагогічної діагностики, підготовки проєктів ІНДЗ, оформлення звіту про проходження практики.

У змістовому модулі «*Організаційно-педагогічна діяльність асистента*» передбачено вивчення особливостей системи професійно-педагогічної підготовки в умовах кредитно-модульного навчання, державних стандартів вищої освіти України.

Першою сходинкою розвитку проєктних умінь є проєктування індивідуального плану проходження асистентської практики, що сприяє розвитку умінь постановки особистісних цілей, самоаналізу, підготовки різних видів професійно-педагогічної діяльності, вміння пошуку і застосування засобів реалізації, адекватних до визначених цілей, поетапність виконання педагогічних дій.

Змістовий модуль «*Науково-дослідна педагогічна діяльність*» – засвоєння методик діагностики та аналізу особливостей організації освітнього процесу у вищому навчальному закладі здійснюється в практичній діяльності. Розуміння системи організації освітнього процесу сприяє розвитку свідомого проєктування і виконання навчально-дослідних завдань: вивчення особливостей взаємодії викладача і студентів; складання програми психолого-педагогічного дослідження. З цією метою для студентів-практикантів підготовлено методичні рекомендації, орієнтовну програму психолого-педагогічного вивчення ставлення студента до професії, мотивації студентів до навчання, характеристики взаємодії студентів у групі, взаємодії студентів і куратора.

Змістовий модуль «*Проєктування освітнього процесу*». Формування проєктивних умінь забезпечується насамперед, у процесі засвоєння системи знань про структуру та форми організації освітнього процесу: планування змістового модуля з психологічних, педагогічних дисциплін; обґрунтування цілей, мети, завдань, засобів навчання, лекцій, семінарських, практичних занять, індивідуальної та самостійної роботи студентів, форм модульного та

підсумкового контролю. Планування і розробка проекту робочої навчальної програми однієї із навчальних дисциплін (на прикладі одного змістового модуля) сприяє засвоєнню системи взаємозв'язків усіх компонентів, виробляє уміння діяти системно, послідовно виконувати проектувальні дії.

Підсумковим етапом асистентської практики є навчально-виховна робота магістранта у ролі викладача. Студенти самостійно розробляють програми лекцій, семінарських, практичних та індивідуальних занять із фахових дисциплін. Свій проєктивний досвід студенти закріплюють у процесі самостійного проектування та здійснення навчального процесу.

Керівником практики, зазвичай, є науковий керівник магістерської кваліфікаційної роботи. Він консулює, здійснює педагогічну підтримку входження студентів у професійно-педагогічну діяльність. З метою вираження педагогічних дій студентів, обов'язковим є здійснення самоаналізу проведених занять, що сприяє формуванню свідомої вмотивованості, цілепокладання, взаємозв'язків усіх компонентів, поетапність виконання завдань, взаємодія викладача і студентів, аналіз освітніх досягнень студентів.

Залучення магістрів-практикантів до керівництва виробничою практикою студентів ОКР «Бакалавр» та «Спеціаліст» сприяє закріпленню проєктивних умінь. Програмою асистентської практики передбачено завдання педагогічного та психологічного супроводу цих практик. Загалом, асистенти-практиканти вивчають проблеми, з якими стикаються вихователі та методисти дошкільних навчальних закладів. Ми свідомі того, що сучасний вихователь має труднощі щодо планування розвивального процесу. Реалізація змісту Базового компоненту дошкільної освіти, затвердження Базової програми розвитку дитини «Я у Світі», оновлення завдань та змісту регіональних, варіативних програм («Дитина» та ін.) вимагає від вихователя умінь проектувати педагогічні дії, педагогічні технології, які відповідають духові часу. Насамперед, треба визнати, що вихователь, методист, керівник дошкільного навчального закладу часто-густо сам має труднощі щодо проектування освітнього процесу, розвивальних середовищ тощо. Тому психолого-педагогічний супровід проєктивних дій студентів, педагогічна підтримка здійснюється магістрантами-практикантами. Така організація практичної складової змісту професійної освіти забезпечує формування усвідомлення значущості та мотивації проектування консультацій, діагностики, практичних дій.

Здійснення керівництва науковою роботою студентів із фахових дисциплін (ІНДЗ). У процесі виконання цього завдання магістранти вправляються у застосуванні проєктивних умінь. Насамперед, продуктивною є робота над проєктами (індивідуальними, груповими, навчальними, дослідницькими, творчими). На етапі постановки мети майбутні педагоги засвоюють уміння виявляти та формулювати проблему, суперечності, уточнювати завдання. На етапі обговорення можливих варіантів проєкту здійснюють уміння порівнювати гіпотетичні стратегії; уміння аргументовано робити вибір засобів і способів вирішення проблем. На етапі самоосвіти та актуалізації знань магістранти здійснюють функції консультанта. Тому важлива

самотивація і усвідомлення послідовності виконання етапів проекту, готовність унести свою оригінальну думку, здійснити корекцію. Етап планування діяльності, розподілу обов'язків закріплюють уміння прогнозувати кінцевий результат, поетапність виконання дій, вибір змісту, чіткість щодо визначення індивідуальних завдань.

На етапі дослідження проблеми важливим є уміння вирішувати окремі завдання та їх компонування.

Етап узагальнення результатів створює умови для формування висновків, порівнянь, систематизації, узагальнень, вироблення рекомендацій. У сенсі вироблення умінь самоаналізу критичного осмислення особистого внеску в проект та внеску інших є важливим етапом аналізу досягнень і помилок.

Корекція їх забезпечує умови для постановки нових цілей і нового проекту.

Висновки. Глобальна інформаційна цивілізація характеризується новим виміром, розвитком суспільства, науки і культури. Головним ресурсом стає сама людина, здатна здобувати знання й творчо застосовувати їх, а також творчо перетворювати нові знання. Така людина, фахівець може бути підготовлена лише ефективною системою освіти, зорієнтованою в майбутнє. Тому імперативом переходу цивілізації в нову якість стає випереджувальний розвиток освіти, насамперед вищої. Суспільний вимір освіти – це вирощування майбутнього, формування майбутніх суспільних можливостей.

Уведення майбутніх фахівців у професійну-педагогічну діяльність вимагає ґрунтовної підготовки. Оновлення змісту навчальних дисциплін, педагогічних практик, залучення студентів до наукового пошуку, проектування розвивальних середовищ у дошкільних навчальних закладах, зразків організації освітнього процесу в вищих навчальних закладах є визначальним у процесі формування проєктивних умінь майбутніх магістрів дошкільної освіти.

Вивчення цієї проблеми вимагає розширення спектру питань, а саме: формування проєктивних умінь у процесі навчально-дослідних кваліфікаційних робіт, підготовка майбутнього викладача до формування проєктивних умінь та ін.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження: Методологічні поради молодим науковцям. – Київ-Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008. – С. 15-22.

2. Євтух М.Б. Методологічні засади трансформації вищої освіти України в контексті Болонського процесу / Педагогічна і психологічна науки в Україні // Педагогіка і психологія вищої школи. – Пед. думка, Київ. – 2007. – Т.4. – С. 5-18.

3. Іванюк Г.І. Формування методологічної компетентності магістрів із дошкільної освіти // Професійна адаптація молодого вчителя в умовах змін ціннісної парадигми суспільства: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції / [редкол.: В.О. Огнев'юк, І.А. Зязюн та ін.]. – К.: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. – С. 117 – 121.

4. Коваль Л.В. Формування технологічної компетентності майбутніх учителів початкової школи // Професійна адаптація молодого вчителя в умовах змін ціннісної

парадигми суспільства: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції / [редкол.: В.О. Огнев'юк, І.А. Зязюн та ін.]. – К.: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. – С. 34-37.

5. Нейматов Я. Образование в XXI веке: тенденции и прогнозы. М.: Алгоритм, 2002. – 480 с.

6. Панов В. Психодидактика образовательных систем. Теория и практика. – СПб.: Питер, 2007. – 352 с.

7. Радченко М.Г. Проектування освітнього простору в практиці вищої школи / Высшее образование в России // Научно-педагогический журнал. – 2009. – № 8. – С. 151-159.

SUMMARY

The problem of forming of projective skills of future graduate students in preschool education in the process of assistant practice is examined in the article. The main contradictions between social needs in specialist's preparations, being competitable in rapid informational space. The experience of assistant practice in author's program is used. The forming of projective skills in peculiar pedagogical situations in real professional-pedagogical activity of graduate students.

Key words: *protectiveness, projective skills, modules, assistant practice.*

ІРИНА КАРАПУЗОВА,

СВІТЛАНА БУРЦОВА

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ВАЛЕОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ

У статті обґрунтовано вплив кольору та музики на здоров'я дітей дошкільного віку, особливості використання музикотерапії та кольоротерапії у вихованні дошкільників. Також визначено особливості впровадження музикотерапії для дітей різного дошкільного віку.

Ключові слова: *музикотерапія, кольоротерапія, валеологічне виховання, здоров'я дошкільників.*

Особливістю формування гуманістичної спрямованості особистості є те, що цей процес не можна обмежувати якимись певними формами освітньо-виховної роботи, місцем у режимі дня, тривалістю в часі. Дитина здобуває соціальний досвід постійно, а вихователь має постійно насичувати його відповідним змістом. Уся атмосфера дошкільного закладу – поведінка дорослих, спілкування, спільна діяльність дітей – мають слугувати реалізації цієї мети.

Причому поряд із запланованими та підготовленими вихователем формами роботи варто використовувати всі події, які відбуваються поза планом. Так, нова іграшка, квітка, що розквітла, повернення товариша по групі після хвороби в дитячий садок і багато інших подій – усе це може стати для дітей